

RAAP België – Rapport 610

Archeologienota Omlegging Fluxys-leiding aan de R4: knooppunt W9 te Wondelgem (gemeente Gent)

Archeologisch Vooronderzoek

Programma van Maatregelen
Bureauonderzoek – 2020I414

Colofon

Titel: Archeologienota Omlegging Fluxys-leiding aan de R4: knooppunt W9 te Wondelgem (gemeente Gent)
(Archeologisch Vooronderzoek)

Programma van Maatregelen

Bureauonderzoek – 2020I414

Versie: 30-10-2020

Auteur(s): B. Vermeulen

Projectleider: C. Ryssaert

Projectmedewerkers: B. Vermeulen, N. Vanholme

Projectbegeleider: C. Ryssaert

Aardkundige: J. Velleman

Raaproject: GEKE05

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België BV, Begoniastraat 13, 9810 Eke

Bevoegd gezag: Agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BV

Begoniastraat 13

9810 Eke

Telefoon 09/311 56 20

E-mail: raap@raap.be

Website: www.raap.be

© RAAP België BV, 2020

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Gemotiveerd advies – geen vervolg	4
1.1 Samenvatting van het vooronderzoek	4
1.2 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	5
1.3 De aan-/afwezigheid van een archeologische site	5
1.4 Impactbepaling.....	5
1.5 Waardering van de archeologische site	6
2 Programma van maatregelen	7
3 Bibliografie.....	8

1 Gemotiveerd advies – geen vervolg

1.1 Samenvatting van het vooronderzoek

RAAP België voerde in oktober 2020 een archeologisch vooronderzoek uit ter hoogte van het plangebied aan de Viaductstraat (Fluxys-knooppunt W9) in Wondelgem (gemeente Gent). Dit gebeurde in functie van het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.

Het archeologisch vooronderzoek had tot doel na te gaan of er kans is op aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Er zijn gegevens verzameld over de aardkundige, archeologische en historische context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed. Deze onderzoekstappen hebben geleid tot een advies.

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het plangebied zich bevindt in de directe omgeving van de pleistocene riviervallei van de Beneden-Kale. Topografisch gezien ligt het onderzoeksterrein net buiten de riviervallei, op het zuidoostelijk flankerend plateau. Door industriële activiteiten en aanleg van waterlopen en haveninfrastructuur is het originele reliëf van deze omgeving op heden moeilijk herkenbaar. De belangrijkste waterlopen in de directe buurt van het plangebied zijn de Kale, de Lieve, het kanaal Gent-Terneuzen en de Ringvaart. De quartaire ondergrond van het terrein betreft getijdenafzettingen uit het eemiaan, met bovenop fluviatiele afzettingen uit het weichel en nadien afgedekt door laat-pleistoceen dekzand. Bodemkundig vertaalt zich dit in de aanwezigheid van voornamelijk vochtige zand- tot plaatselijk zandleemgronden. Echter, een deel van het terrein staat ook als antropogeen gekarteerd, namelijk als opgehoogde terreinen. Een dergelijk beeld is tevens te zien op een luchtfoto uit 1952 en ook het digitaal terreinmodel geeft bepaalde anomalieën in het lokaal reliëf aan. Archeologisch gezien situeert het plangebied zich in een landschap dat van in de Steentijd duchtig in gebruik genomen geweest is. Het merendeel van de onderzochte vindplaatsen betreffen sporensites van nederzettingen, al bevatten een aantal sites ook funeraire sporen. Het zwaartepunt van de archeologische sites in een ruime straal rondom het plangebied situeert zich in de Romeinse periode en middeleeuwen, al zijn er ook aanwijzingen voor de metaaltijden. De meerderheid van de vindplaatsen tekenen zich af langsheen de flanken van de vallei en bovenaan de plateaus. Het aandeel Steentijdsites is voorlopig beperkt. De ontwikkeling van het dorp Wondelgem valt te situeren in de volle middeleeuwen, al klimmen verschillende Germaanse toponiemen op tot in de Merovingische periode (6de – 7de eeuw). Het dorp Wondelgem behoorde aanvankelijk tot de domeinengroep of fiscus Marca, waarvan het centrum het domein of de villa Marca was en na de invallen van de Noormannen in de 2de helft van de 9de eeuw het vronnhof Vroonstalle. De eerste bidplaats werd opgericht in de 12de eeuw. Voor het plangebied beschikken we over kaartmateriaal van in de 16de eeuw. Hierop situeert het terrein zich ter hoogte van potentiële landbouwgrond, westelijk van het kasteelsite Everstein. De voorloper van de huidige Viaductstraat is vanaf deze periode reeds aanwezig in het landschap. Op een kaart uit de 17de eeuw blijkt deze zone meersengebied te zijn, deel uitmakend van de meersen van Langerbrugge. Vanaf Ferraris wordt er uitsluitend akkerland gekarteerd in deze omgeving. Dit blijft aangehouden. In de nieuwste tijd veranderd het landgebruik. Rond de jaren '50 wordt een groot deel van het plangebied, de zone van

het huidig scoutsterrein, flankerend aan het kerkhof en park, kunstmatig opgehoogd. Vanaf de jaren '70 wordt de oostelijk flankerende spoorlijn aangelegd en situeren er zich verschillende tuintjes in het noordelijke deel van het tracé. Aan het eind van vorige eeuw wordt een industrieterrein ontwikkeld noordelijk van de Viaductstraat. Het betreft een terrein met open silo's voor stockage van grondstoffen en bouw materiaal. Aan het eind van de 20ste eeuw – begin 21ste eeuw worden tevens verschillende nutsleidingen aangelegd doorheen het plangebied. Het terrein heeft dus een intensief landgebruik gekend, dat een hoge impact gehad zal hebben op de bodem.

1.2 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Het archeologisch vooronderzoek bestond uitsluitend uit een bureauonderzoek (2020I414). Tijdens dit onderzoek werden de noodzakelijke landschappelijke, archeologische en historische gegevens geraadpleegd. Op basis van deze gegevens werd uitspraak gedaan over de potentiële aan-/afwezigheid van archeologisch erfgoed. Er werd een archeologische verwachting opgesteld en de afweging voor de noodzaak tot verder vooronderzoek heeft een voldoende gefundeerde conclusie opgeleverd. Na afloop van het bureauonderzoek kon het vooronderzoek als voltooid beschouwd worden.

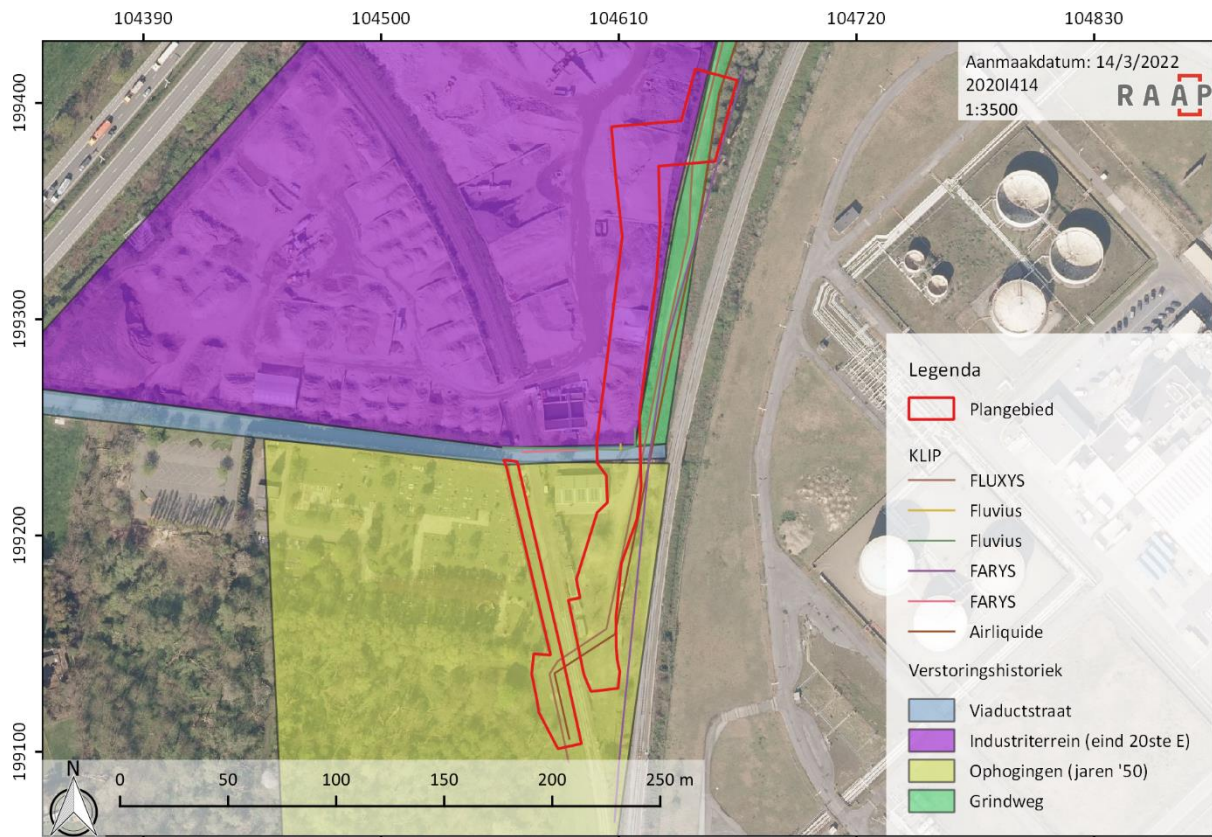
1.3 De aan-/afwezigheid van een archeologische site

Op basis van het bureauonderzoek kon vastgesteld worden dat het potentieel op archeologische sites (zowel steentijd-artefactenvindplaatsen als sporensites) voor het huidig plangebied laag is. Dit is voornamelijk te wijten aan de hoge verstoringsgraad van het terrein. De landschappelijke ligging van het plangebied evenals de archeologische gegevens uit de ruime omgeving (zie *supra*) zijn in theorie gunstige aanwijzingen voor het aantreffen van archeologisch erfgoed, maar het projectterrein is sinds de 20ste eeuw zeer frequent onderhevig geweest aan antropogene impact om nog een gunstig archeologisch potentieel te kunnen bevatten. Dit kon onderbouwd worden door middel van verschillende bronnen: landschappelijke boringen uit 2020, DOV-geregistreerde boringen, KLIP-gegevens, het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen, de bodemkaart en historische luchtfoto's. Het algemeen wetenschappelijk potentieel van het plangebied is uiterst beperkt maar in deze fase niet definitief uit te sluiten.

1.4 Impactbepaling

De geplande werkzaamheden omvatten graafwerken tot op verschillende diepte. Deze zullen een destructieve impact hebben op de bodemopbouw van het projectgebied, en dus ook op potentieel archeologisch erfgoed, dat mogelijk nog fragmentair bewaard zou kunnen gebleven zijn in de antropogene gronden ter hoogte van het onderzoeksgebied. Echter, omwille van de hoge verstoringsgraad van het terrein, zal de impact van de geplande werkzaamheden op potentieel archeologisch erfgoed zeer beperkt zijn. Het merendeel van de geplande werken wordt dan ook uitgevoerd ter hoogte van reeds verstoorde zones, bijvoorbeeld direct flankerend aan huidige nutsleidingen (binnen de oorspronkelijke aanleg sleuven ervan), ter hoogte van industriële

infrastructuur en op opgebrachte terreinen (zie onderstaande synthesefiguur). Als gevolg is het wetenschappelijk potentieel van het terrein zeer beperkt.

Figuur 1. Synthesekaart verstoringshistoriek ter hoogte van het plangebied (bron: AGIV, 2015, 2019; DOV, 2018b, 2018a; VAN LAERE ET AL., 2020 ; KLIP).

1.5 Waardering van de archeologische site

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het wetenschappelijk potentieel van het plangebied zeer beperkt is gezien de hoge verstoringsgraad en de recente gebruikshistoriek van de betrokken terreinen. **Op basis van alle verzamelde gegevens kon geconcludeerd worden dat het wetenschappelijk potentieel van het plangebied te beperkt is om verder archeologisch vooronderzoek te verantwoorden.** De inspanningen en kosten die geleverd zullen moeten worden om het onderzoek verder uit te voeren, zullen niet in verhouding staan met de wetenschappelijke resultaten, die op basis van de huidige bodemkundige situatie beperkt zullen zijn. In het kader van dit dossier is het met andere woorden niet opportuun om verdere archeologische maatregelen te adviseren. Het archeologisch vooronderzoek in het kader van dit dossier kan als volledig beschouwd worden. Bijgevolg wordt het terrein vrijgegeven voor planuitvoering.

2 Programma van maatregelen

Er wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

Wel blijft de **meldingsplicht** gelden bij toevalsvondsten (ofwel de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in **Artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet** van 12 juli 2013). Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector.

3 Bibliografie

VAN LAERE, E., DESMET, C. & DEMOEN, D. (2020) *Archeologienota R4 Ringvaart - N9. Deel 1: Verslag van Resultaten Versie 2.0*. Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek Verslag van de Resultaten 2020–0204. Gent: BAAC Vlaanderen.

DOV (2018a) *Databank Ondergrond Vlaanderen*. Beschikbaar op: <http://dov.vlaanderen.be>.

AGIV (2015) Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. agentschap Informatie Vlaanderen. Beschikbaar op: <https://download.agiv.be>.

AGIV (2019) Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB). Beschikbaar op: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/7c823055-7bbf-4d62-b55e-f85c30d53162>.

DOV (2018b) Databank Ondergrond Vlaanderen: Bodemkaart: bodemtypes, substraten, fasen en varianten van het moedermateriaal en de profielontwikkeling. Beschikbaar op: <https://dov.vlaanderen.be>.